

BIBLIOTECA - SPAȚIU DE FORMARE A TOLERANȚEI

*Natalia CHERADI, Director adjunct al Bibliotecii
Științifice a ASEM*
*Elena RAILEAN, specialist principal al Bibliotecii
Științifice a ASEM*

Abstract: The article is devoted to issues of cultural diversity and tolerance in society based on the collective existence in local communities and the global society. Modern libraries serving diverse interests and communities work as centers of learning, culture and information. Library services should take into consideration of fundamental principles of liberty and equality in terms of access to information and knowledge for all, respecting the identity and cultural values.

Key words: tolerance, cultural diversity, equality, university library, public library, information needs, information service.

Globalizarea, modernizarea și informatizarea sunt factori-cheie care determină necesitatea de formare a culturii de toleranță în societate. Biblioteca, conservând patrimoniul cultural al diverselor țări și popoare, reprezintă teritoriul fertil pentru a forma o societate modernă și tolerantă. Însăși prin natura sa de existență, biblioteca oferă societății colecții, care includ cele mai valoroase documente din diferite epoci și culturi.

Operele marilor scriitori și poeți, reprezentând diverse grupuri sociale, rase sau origini etnice, religii sau convingeri, sunt plasate în același loc pe rafturile bibliotecii și, în același mod, influențează formarea unei personalități multilaterale și armonioase.

Toleranța este o problemă actuală, reflectată în diverse cercetări, analizată în psihologie, sociologie și în alte domenii ale cunoașterii. Sensul semnificațiilor conceptului de toleranță este variat și o abordare conceptuală generalizată pentru

Promovarea egalității de șanse în educație și cultură: rolul bibliotecilor

definirea acestui concept încă nu a fost găsită. În dicționarele explicative, termenul „toleranță” este interpretat după cum urmează: 1. indulgență pentru ceea ce nu se poate împiedeca sau nu trebuie să fie împiedicat; 2. permisiune ce un guvern acordă a se practica alte culturi în afară de cele recunoscute de Stat; 3. principiu de a nu persecuta din cauza religiei; 4. dispozițiunea celor ce suportă cu răbdare opiniuni opuse la ale lor (Șăineanu, 1929); 5. faptul de a tolera; îngăduință, indulgență (DEX, 2009) [3].

Sunt foarte cunoscute citatele despre toleranță: „Cărțile m-au învățat toleranță” (Liviu Antonesei, 1997); „Discordia este marele rău al speciei umane, iar toleranța este singurul leac” (Voltaire); „Fii îngăduitor, căci toți avem nevoie de iertare” (Seneca); „Cel mai bun rezultat al educației este toleranța” (Helen Keller, 1903); „Toleranța este fiica îndoielii” (Erich Maria Remarque, 1946) [1]. Astfel, toleranța înseamnă acceptarea calmă a comportamentelor, gândurilor, modalităților de exprimare și stilurilor de viață ale altor persoane care sunt diferite de ale noastre. Prin urmare, toleranța este o categorie destul de delicată, care cu siguranță trebuie acceptată, deoarece aceasta determină dezvoltarea morală, socială și democratică a societății [7].

Înțelegerea și acceptarea lumii ca o realitate diversă la fel de frumoasă în diversitatea ei este o condiție prealabilă pentru o coexistență pașnică și armonioasă a societății. Această coexistență condiționează formarea unui comportament tolerant, care devine o importantă provocare pentru toate organizațiile implicate în activitatea educativă și, în special, instituțiile din cultură și învățământ.

Constituțiile statelor democratice moderne garantează diverse forme ale libertății individuale și de grup, ca, de exemplu, libertatea de opinie și cea religioasă. Toleranța este inclusă în „Declarația Universală a Drepturilor Omului” din

Promovarea egalității de șanse în educație și cultură: rolul bibliotecilor

1948 a Organizației Națiunilor Unite. În această ordine de idei, una din caracteristicile societății moderne este pluralismul, precum și permanentul dialog între diverse convingeri spirituale, morale și religioase, pentru realizarea unei comunități în diversitate.

Toleranța are limitele sale în normele de drept, care reglementează conviețuirea membrilor societății, pentru apărarea demnității și libertății oamenilor. Declarația Universală a Drepturilor Omului proclamă că „orice persoană are dreptul la libertatea gândirii, conștiinței și religiei” (art. 18), „opinie și expresiei” (art.19) și că instruirea „trebuie să favorizeze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate națiunile și toate grupurile rasiale sau religioase” (art.26) [2].

Ziua Internațională a Toleranței este o sărbătoare anuală declarată pe 16 noiembrie 1995 de Organizația Națiunilor Unite pentru ca oamenii să conștientizeze pericolele intoleranței. Au fost identificate nu mai puțin de 16 tratate, convenții, declarații și recomandări, toate legate de nevoia de toleranță. Fiecare dintre acestea este relevantă și astăzi și fiecare dintre ele trebuie respectată în totalitate. Problemele de toleranță și modalitățile ei de formare sunt reflectate în documentele internaționale și naționale, care stau la baza activității în mai multe organizații din întreaga lume:

- Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice;
- Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale;
- Convenția internațională cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială;
- Convenția pentru prevenirea și pedepsirea crimei de genocid;
- Convenția privind drepturile copilului;

Promovarea egalității de șanse în educație și cultură: rolul bibliotecilor

- Convenția din 1951 privind statutul refugiaților și protocolul acesteia din 1967 și instrumentele regionale;
- Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare a femeii;
- Declarația asupra eliminării tuturor formelor de intoleranță și de discriminare fondate pe religie sau convingere;
- Declarația asupra drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale sau etnice, religioase și lingvistice;
- Declarația și Programul de acțiuni de la Viena, adoptate de către Conferința mondială asupra drepturilor omului;
- Declarația de la Copenhaga și Programul de acțiune adoptat de către summitul mondial pentru dezvoltare socială;
- Declarația UNESCO asupra rasei și prejudecăților rasiale;
- Convenția și recomandarea UNESCO privind lupta contra discriminării în domeniul învățământului;
- Declarația Universală UNESCO privind diversitatea culturală, 2001;
- Manifestul bibliotecilor multiculturale IFLA „Biblioteca multiculturală - o poartă spre o societate culturală diversificată în dialog” etc.

Diversitatea culturală sau multiculturalismul se referă la coexistența armonioasă și interacțiunea diferitelor culturi, unde „cultura ar trebui privită ca set distinctiv de caracteristici spirituale, materiale, intelectuale și emoționale ale unei societăți sau ale unui grup social și pe care le integrează, pe lângă artă și literatură; modurile de viață, modurile de conviețuire, sistemele de valori, tradiții și credințe” [5]. Diversitatea culturală sau multiculturalismul este fundamentul forței noastre colective în comunitățile noastre locale și în societatea globală. Atâta timp cât bibliotecile servesc diverselor interese și comunități, ele

Promovarea egalității de șanse în educație și cultură: rolul bibliotecilor

funcționează ca centre de învățare, culturale și de informare, serviciile de bibliotecă trebuie să țină cont de principiile fundamentale de libertate și echitate în ceea ce privește accesul la informație și cunoaștere exhaustivă, respectând identitatea și valorile culturale.

Misiunile serviciilor unei biblioteci multiculturale într-o societate diversificată din punct de vedere cultural, ar trebui să pună accentul pe următoarele puncte-cheie, care sunt legate de informație, alfabetizare, educație și cultură:

- promovarea conștientizării valorii pozitive a diversității culturale și încurajarea dialogului cultural;
- încurajarea diversității lingvistice și a respectului pentru limba maternă;
- asigurarea coexistenței armonioase între diferite limbi, lucru care presupune învățarea unor limbi străine de la o vârstă fragedă;
- apărarea moștenirii lingvistice și culturale, sprijinind exprimarea, creația și propagarea din cadrul fiecărei limbi;
- sprijinirea conservării tradiției transmise pe cale orală și intangibilitatea moștenirii culturale;
- sprijinirea integrării și participării persoanelor și grupurilor cu diferite fonduri culturale;
- încurajarea recunoașterii informației în era digitală și stăpânirea informației și tehnologiilor de comunicare a acesteia;
- promovarea diversificării lingvistice în spațiul virtual;
- încurajarea accesului universal în spațiul virtual;
- sprijinirea schimbului de cunoștințe și practici privind pluralismul cultural.

Scopul acestor documente este de a transmite tinerei generații că toleranța este o necesitate vitală, și

Promovarea egalității de șanse în educație și cultură: rolul bibliotecilor

comportamentul tolerant promovează demnitatea personală și consolidează relațiile civilizate. Biblioteca, fiind o instituție socială stabilă, concepută pentru a asigura conservarea și transmiterea de cunoștințe documentare, păstrarea valorilor, normelor și regulilor societății, asigură dezvoltarea socială și stabilizarea acesteia. Prin bibliotecă se restabilește legătura în timp și spațiu, aceasta fiind o instituție care, prin natura ei, este apolitică, ideologică și neideologică, totodată. Biblioteca, fără îndoială, este tolerantă și deschisă la toate și pentru toți.

„Biblioteca deschisă” este un concept filosofic, însă biblioteca poate fi deschisă numai cu condiția că societatea în care aceasta funcționează nu este închisă. O societate, la rândul ei, nu poate fi închisă în cazul în care biblioteca asigură accesul deschis la cunoștințe și informații acumulate în timp. Și acest fenomen reprezintă nu un cerc vicios, ci un adevăr care este conform cu dialectica [6].

Promovarea unei culturi a toleranței în rândul tinerilor, pregătirea lor pentru viața adultă, pentru a înțelege valorile non-violenței, capacitatea lor de a respecta drepturile și libertățile fiecărei ființe umane, dezvoltă și îmbogățește culturile naționale. Este nevoie de a comunica tinerilor că toleranța reprezintă colaborare, non-dominare, respect față de alte persoane, umanism, empatie etc.

Astfel, bibliotecile publice, cât și cele universitate, se transformă în centre de comunicare interculturală, zona cea mai confortabilă pentru dialog cu tânăra generație. Bibliotecile de azi dețin instrumentele necesare tradiționale și inovatoare pentru acest dialog: colecții bogate de cărți; instrumente de căutare a informației și de referințe; personalul bibliotecii instruit; servire expozițională; festivaluri; prezentări și lansări de cărți; întâlniri cu

Promovarea egalității de șanse în educație și cultură: rolul bibliotecilor

personalități marcante; studiouri de muzică; instruirea utilizatorilor; interfață multilingvă a bibliotecii etc.

Dezvoltarea activă a toleranței este reacția societății și, inclusiv, a bibliotecilor la schimbările din mediul extern, de adaptare la nevoile societății. În special, tema toleranței este relevantă statelor multinaționale. În acest context, Biblioteca Municipală B.P. Hasdeu este activ angajată în educarea toleranței, având o experiență bogată, punând accent pe servicii de informare pentru cetățeni de toate naționalitățile, minoritățile naționale și pentru persoanele dezavantajate. Experiența bibliotecii în acest domeniu este reflectată în lucrările Lidiei Kulikovski [4].

Succesul fiecărei biblioteci în parte depinde de capacitatea ei de a forma resursele informaționale astfel, încât să reflecte în mod egal valorile, interesele și aspirațiile diferitelor segmente. Personalul de bibliotecă ar trebui să dezvolte o strategie de detașare de la tot ce poate duce la confruntare în societate, utilizând fondurile de documente colectate pentru a furniza informații, reprezentând diversitatea culturală și valorile democratice.

Toleranța și diversitatea ca baza creării de identitate pot fi promovate în bibliotecă prin organizarea următoarelor activități: studiul stereotipurilor de gen; studiul consumului informațional din perspectiva de gen; voluntariat în sprijinul promovării egalității de șanse; campania „Fii european: implică-te în problemele comunității”; Săptămâna toleranței; acțiuni de instruire, treninguri „Limitele toleranței”, „Sporește-ți toleranța la stres prin învățarea unor tehnici de relaxare: program de dezvoltare a unor abilități personale” etc. Astfel, putem afirma că bibliotecile au un potențial imens pentru formarea toleranței în rândul utilizatorilor în următoarele direcții de activitate:

Promovarea egalității de șanse în educație și cultură: rolul bibliotecilor

- să dezvolte colecții și servicii diferite din punct de vedere cultural și lingvistic, incluzând resurse digitale și multimedia;
- să asigure accesului egal la informație a diferitelor grupuri sociale, culturale, de vârstă și de altă natură;
- să aloce resurse pentru conservarea exprimării și moștenirii culturale, acordând atenție sporită moștenirii culturale orale, indigene și intangibile;
- să includă programe care sprijină educarea utilizatorului, îndemânare în ceea ce privește alfabetizarea informației, resurse nou-apărute, moștenirea culturală și dialogul între culturi, popoare, ca părți integrante ale serviciilor;
- să extindă și să aprofundeze cunoștințele în rândul tinerilor în domeniile socio-umanitare (sociologie, psihologie, filosofie), care nu sunt acoperite de standardele Procesului de la Bologna;
- să furnizeze accesul la resursele electronice ale bibliotecii în limbile corespunzătoare prin intermediul organizării informației și a sistemelor de acces;
- să utilizeze metode și forme noi de organizare a activităților pentru tineret cu ajutorul noilor tehnologii informaționale;
- să dezvolte instrumente de marketing pentru a depăși barierele media și lingvistice cu scopul de a atrage diferite grupuri către bibliotecă;
- să sprijine adaptarea socială și culturală a utilizatorilor de informații;
- să dezvolte o cultură de dialog în procesul educațional.

Rolul bibliotecilor crește în condițiile actuale de formare a societății civile, manifestare a inițiativelor civice, depășirea situațiilor negative în societate. Biblioteca ajută la

Promovarea egalității de șanse în educație și cultură: rolul bibliotecilor

depășirea inegalităților culturale, sexuale, de vârstă și sociale, compensând lipsa de atenție și grija din partea statului.

Serviciile bibliotecilor multiculturale sunt, în esență, globale. Toate bibliotecile implicate în activități în acest domeniu trebuie să participe în măsuri de dezvoltare semnificativă la nivel local, național sau al rețelelor internaționale. Cercetarea este îndreptată spre obținerea de informații necesare pentru a lua decizii de serviciu eficiente și a asigura alocarea corespunzătoare de fonduri. Constatările cercetărilor și practicile cele mai bune ar trebui să fie făcute cunoscute, în mare măsură, pentru a realiza servicii de bibliotecă eficiente din punct de vedere al serviciilor bibliotecii multiculturale.

Referințe bibliografice:

1. *Citate, aforisme, proverbe, replici, versuri... Citatepedia.ro*. [online]. Disponibil: <http://www.citatepedia.ro>.
2. Declarația Universală a Drepturilor Omului [online]. In: *Legislație pentru democrație*. Disponibil: <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org>.
3. *Dex online. Dicționare ale limbii române* [online]. Disponibil: <http://dexonline.ro/>.
4. KULIKOVSKI, Lidia. *Biblioteconomie: Studii, cercetări, recenzii, prefețe, eseuri, interviuri* / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”. Ch.: Magna-Princeps SRL, 2008. 256 p.
5. Manifestul Bibliotecilor Multiculturale IFLA [online]. In: *Biblioteca multiculturală*. Disponibil: <http://bibliotecamulticulturala.wordpress.com/>.
6. ГЕНИЕВА, Е.Ю. *Библиотека как центр межкультурной коммуникации*. М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2008. 208 с.
7. Что такое толерантность? [online] In: *Этикет.org.ua*. Disponibil: <http://etyket.org.ua/>.